

Karno-prawna ochrona funkcjonariusza publicznego

Zasadniczym pojęciem, do którego odwołuje się obowiązujący obecnie kodeks karny przy opisywaniu istoty przestępstw przeciwko prawidłowemu funkcjonowaniu instytucji samorządowych i państwowych jest pojęcie funkcjonariusza publicznego. Funkcjonariusz to termin prawny określający osobę pełniącą czynności urzędowe w imieniu państwa (władzy) i właśnie jemu zapewnia się ochronę wymierzając sankcje karne tym, których zachowanie skierowane jest przeciwko funkcjonariuszowi. Zatem czynności podejmowane przez funkcjonariusza publicznego znajdują się pod szczególną ochroną karnoprawną.

W kodeksie karnym status funkcjonariusza publicznego definiowany jest przez art. 115 § 13 k.k. Część funkcjonariuszy wymieniona jest w nim z nazwy, np: Prezydent RP, poseł (w tym do Parlamentu Europejskiego), senator, radny, sędzia, ławnik, prokurator, notariusz, komornik, kurator sądowy czy syndyk, jednak w stosunku do innych ustawodawca operuje opisem pełnionych funkcji, wskazując na organ zatrudniający daną osobę lub na pełnienie kierowniczych stanowisk w instytucjach państwowych, czyli osobę będącą pracownikiem administracji rządowej, innego organu państwowego lub samorządu terytorialnego, chyba że pełni wyłącznie czynności usługowe, funkcjonariusza organu powołanego do ochrony bezpieczeństwa publicznego, a więc policjanta, funkcjonariusza Służby Więziennej czy osobę pełniącą czynną służbę wojskową.

Określenie osoby pełniącej funkcję publiczną napotyka w doktrynie wiele rozbieżności interpretacyjnych. Treść i zakres zwrotu „osoba pełniąca funkcję publiczną” jest definicją zakresową i peł-

ną co oznacza, że osobami pełniącymi funkcję publiczną są w rozumieniu przepisów kodeksu te i tylko te osoby, które należą do kategorii podmiotów wymienionych w art. 115 § 19 k.k. Osobą pełniącą funkcję publiczną jest funkcjonariusz publiczny, członek organu samorządowego, osoba zatrudniona w jednostce organizacyjnej dysponującej środkami publicznymi, chyba że wykonuje wyłącznie czynności usługowe, a także inna osoba, której uprawnienia i obowiązki w zakresie działalności publicznej są określone lub uznane przez ustawę lub wiążącą Rzeczpospolitą Polską umowę międzynarodową.

Ochronę prawną funkcjonariuszowi zapewnia kodeks karny, a w nim rozdział przestępstwa przeciwko działalności instytucji państwowych oraz samorządu terytorialnego. Jest on wymieniony również w innych rozdziałach k.k. takich, jak przestępstwa przeciwko wymiarowi sprawiedliwości, ochronie informacji czy wiarygodności dokumentów.

Aby usystematyzować przestępstwa przeciwko instytucji funkcjonariusza publicznego należałoby podzielić je według określonego schematu:

1. ochrona prawna funkcjonariusza publicznego przed przemocą;
2. ochrona prawna czynności służbowych wykonywanych przez funkcjonariusza publicznego;
3. inne przestępstwa przeciwko funkcjonariuszowi publicznemu.

Ochrona prawna funkcjonariusza publicznego przed przemocą to zagadnienia związane z naruszeniem jego nietykalności cielesnej, czynną napaścią, przemocą i groźbami bezprawnymi kierowanymi wobec niego. Naruszenie nietykalności cielesnej funkcjonariusza publicznego podczas lub w związku z pełnieniem obowiązków służbowych (art. 222 § 1 k.k.) to przestępstwo polegające na zachowaniu zakłócającym prawidłowe działanie instytucji państwowych i samorządu terytorialnego, które reprezentuje. Czynną napaścią (art. 223 k.k.) są wszelkie działania zmierzające do wyrządzenia krzywdy funkcjonariuszowi publicznemu, nawet

wtedy gdy cel ten nie został osiągnięty. Użycie przemocy lub groźby bezprawnej w celu wymuszenia na funkcjonariuszu publicznym określonej czynności urzędowej albo jej przeszkodzeniu jest przestępstwem opisanym w art. 224 k.k. ponieważ niezależność organów administracji rządowej, samorządowej lub innych organów jest podstawą ich funkcjonowania.

Ochrona prawna czynności służbowych wykonywanych przez funkcjonariusza publicznego to ochrona przed łapownictwem czynnym i biernym, płatną protekcją i handlem wpływami oraz nadużyciem funkcji publicznej, a także czyny popełnione przez funkcjonariusza publicznego wobec innych osób, w tym osób prawnie pozbawionych wolności. Przestępstwo łapownictwa biernego (art. 228 k.k.) czyli sprzedajność osób pełniących funkcję publiczną to przyjmowanie przez osobę pełniącą funkcję publiczną korzyści majątkowej w związku z pełnieniem owej funkcji. Łapownictwo czynne (art. 229 k.k.) to udzielenie lub obietnica udzielenia korzyści majątkowej lub osobistej osobie pełniącej funkcję publiczną w związku z pełnieniem tej funkcji. Adresatem może być także osoba pełniąca funkcję publiczną, która działa tylko na pewnym etapie załatwienia danej sprawy i może tym działaniem wpłynąć na końcowy wynik postępowania. Przestępstwo płatnej protekcji jest jakby uzupełnieniem przepisów dotyczących łapownictwa. To podjęcie się pośrednictwa w załatwieniu sprawy w określonej instytucji w zamian za korzyść majątkową lub osobistą albo jej obietnicę (art. 230 k.k.). Bezinteresowne podjęcie się pośrednictwa nie jest karalne. W przypadku handlu wpływami odpowiedzialności karnej podlega ten, kto nie kontaktuje się bezpośrednio z osobą pełniącą funkcję publiczną, a z pośrednikiem. Przekupiony zostaje pośrednik, więc zachowanie to nazwać można przestępstwem czynnej płatnej protekcji. Z niedopełnieniem obowiązków lub przekroczeniem uprawnień przez funkcjonariusza publicznego działającego na szkodę interesu publicznego lub prywatnego mamy do czynienia w przypadku niewłaściwego postępowania urzędniczego. Samo przekroczenie uprawnień lub niedopełnienie obowiązków przez funkcjonariusza publicznego

nie jest jeszcze przestępstwem, ale może być podstawą odpowiedzialności dyscyplinarnej lub służbowej. Fizyczne bądź psychiczne znęcanie się funkcjonariusza publicznego nad osobą w tym osobą prawnie pozbawioną wolności (246 k.k.) to stosowanie przez funkcjonariusza przemocy, groźby bezprawnej lub znęcanie się fizyczne lub psychiczne w celu uzyskania określonych zeznań, wyjaśnień, informacji lub oświadczenia.

Do innych przestępstw przeciwko funkcjonariuszowi publicznemu zaliczyć należy: znieważenie funkcjonariusza publicznego, przywłaszczenie funkcji publicznej, poświadczenie nieprawdy i ujawnienie tajemnicy służbowej. Powaga i autorytet organów administracji wiąże się z poszanowaniem ich funkcjonariuszy. Znieważenie funkcjonariusza nie tylko godzi bezpośrednio w jego osobistą godność, ale również pośrednio w reprezentowaną przez niego instytucję. Znieważać można słowem, pismem, wizerunkiem, gestem. Zniewaga może więc przybierać postać wyszydzenia, lżenia czy lekceważenia, jednak być musi czymś więcej niż nieprzyzwoitym zachowaniem się czy nietaktem. Przywłaszczenie funkcji publicznej (art. 227 k.k.) to działanie polegające na wykonywaniu czynności służbowej funkcjonariusza publicznego związanej z jego funkcją przez osobę podającą się za funkcjonariusza publicznego lub też wyzyskiwanie błędnego przeświadczenia innej osoby o tym, że podający się za funkcjonariusza publicznego jest funkcjonariuszem publicznym, a w rzeczywistości nim nie jest. Poświadczenie nieprawdy (art. 271 k.k.) to wprowadzenie do dokumentu nieprawdziwej treści. Chronione jest zaufanie do prawdziwości, wiarygodności jego treści, a także jego prawidłowy obrót prawny. Ujawnienie tajemnicy służbowej – głównym przedmiotem ochrony (art. 266 k.k.) są informacje objęte tajemnicą służbową, zawodową lub związaną z wykonywaną działalnością publiczną.

Podsumowując należy zauważyć, że największe wątpliwości budzić może prawidłowa interpretacja definicji funkcjonariusza publicznego, a także jego odróżnienie od osoby pełniące funkcje publiczne. Stwierdzić można, że z uwagi na swoją działalność

funkcjonariusze publiczni są szczególnie narażeni na czyny o charakterze agresywnym. Narażone na niebezpieczeństwo lub nawet doznać uszczerbku mogą dobra związane z przynależnością funkcjonariuszy publicznych do określonych instytucji i organów, w tym również ich dobra osobiste – godność lub nietykalność cielesna. Ponadto stać się oni mogą ofiarami czynów wymuszających na nich określone postępowanie, a przecież sprawowanie funkcji publicznej musi być oparte wyłącznie na względach merytorycznych i być bezinteresowne. Może być to znacznie utrudnione a nawet niemożliwe w przypadku, gdy osoba podejmująca określoną decyzję kierować się będzie przyjętą gratyfikacją lub nawet obietnicą jej otrzymania. Wydaje się, że obowiązująca obecnie ustawa karna zasadniczo właściwie spełnia swoją rolę, a instytucja funkcjonariusza publicznego jest należycie zabezpieczona przed różnego rodzaju działaniami skierowanymi przeciw niemu.